

Romanov Serhii. National History Over the Projects Positivist Adaptation and Modern Actualization: Lesia Ukrainka – L. Starytska-Cherniakhivska. In this article the two different models of mastering of the historical document over history-philosophy conceptions and creative works of Lesia Ukrainka and L. Starytska-Cherniakhivska are outlined. In the first occasion the receptive potential of writing defines by author's perception of the limitless dissimilar space of a history. The free fantasies and the diligent paraphrase of textbook wasn't to her by good method of recognition history. A freestyle the first and a trifling the second method haven't the main of writer's need – essence, alive nerve, consciously of the past epochs. For that purpose is intuitive and figurative but isn't realistic and conception approach, that L. Starytska-Cherniakhivska used by. That approach definitely use in state-positive restore of collective past, when colonic (without rights and perspectives) nation aspires to confirm its presence into the world culture and political space. That way appealed, almost fully, to the national traditions and restored and widen its to "inward use".

Key words: narration, history, myth, conception, art, colony, imperia, truth.

Стаття надійшла до редакції 28.10.2016 р.

УДК 821.161.2-12.09:141.7 Сковорода

Лариса Семенюк

«ЛІСОВА ПІСНЯ» ЛЕСІ УКРАЇНКИ У СВІТЛІ ФІЛОСОФІЇ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

«Лісову пісню» Лесі Українки розглянуто крізь призму основних складових частин філософської системи Г. Сковороди: вчення про дві «натури», про три світи, про щастя людини та шляхи його досягнення. Розкрито шляхи художнього втілення цих світоглядних ідей у творчості Лесі Українки. Показано, як проблеми співіснування матеріального і духовного, макросвіту (природи) і мікросвіту (людини), народження людської особистості через самопізнання, любов та відповідність природному єству, будучи осердям мислительної системи Г. Сковороди, знайшли концептуальне художнє вираження в одному з найгеніальніших творів української літератури.

Ключові слова: філософська система, вчення, драма-феєрія, буття, світ, особистість, макрокосмос, мікрокосмос, пізнання, щастя.

У «Лісовій пісні» Лесі Українки, що є узагальненим виразом широкого кола загальнолюдських тем і проблем, знайшло художнє вті-

лення не лише авторське світовідчуття поетеси, а й увесь попередній світоглядно-філософський досвід ряду поколінь українських мислителів, яких так само хвилювали складні питання буття. З огляду на це драму-феєрію Лесі Українки потрібно розглянути крізь призму філософії найвизначнішого українського «любомудра», що стоїть на межі Старого і Нового часу, – Григорія Сковороди. Аналіз творчості Лесі Українки в такому аспекті ще не проводився, тому видається науково актуальним.

Леся Українка не залишила прямих відгуків і оцінок творчої та філософської спадщини українського мандрівного письменника. Проте опосередкований зв'язок мислительних систем обох великих митців очевидний. Особливо це помітно на прикладі такого унікального твору, як драма-феєрія «Лісова пісня».

На думку вчених, Г. Сковорода створив власну філософську систему, що спирається на багатющий досвід вітчизняної і світової філософської думки. Вона включає три основні складники: вчення про дві «натури», вчення про три світи і вчення про щастя людини та шляхи його досягнення [4]. У цій статті ставимо за мету розглянути «Лісову пісню» Лесі Українки у світлі цих філософських учень «першого розуму нашого», як назвав Г. Сковороду поет Микола Вінграновський.

Сковорода вчив, що буття двоїсте, у ньому співіснують дві «натури» (термін «натура» латинського походження, означає природа або єство. – Л. С.), одна видима, матеріальна, а друга невидима, духовна, тобто божественна: *«...всього є по двоє, через що є дві людини в людині одній, два батька – небесний і земний, і два світи – першородний і тимчасовий, і дві натури: божественна і тілесна в усьому-навсьому...»* [5, с. 355]. Видима натура – це наявні, сприйнятні нашими відчуттями речі, *«наприклад: речовина чи матерія, земля, плоть, тінь та інше»* [5, с. 141–142].

На думку філософа, двоїстий не лише світ, а й сама людина: *«У тілі нашім дві храмини: одна земна, друга небесна. Видима зветься створіння, невидима – Бог»* [5, с. 363]. Мислитель визнає первинний, визначальний характер духовної «натури», пропагує перевагу духовного над матеріальним, плотським, тобто тим, що тлінне: *«Невидима натура, чи Бог, усю твар (видиму натуру. – Л. С.) пронизує й утримує, скрізь завжди був, є і буде»* [5, с. 142].

«Лісова пісня» Лесі Українки, як жоден інший твір української літератури, художньо підтверджує складові частини цього вчення. Сюжет драми-феєрії – про нерозривний зв'язок і трагічну роз'єднаність природи і людини, про постійне зіткнення двох «натур», що складають сутність усього живого. Світ у творі постає неоднорівним. З одного боку – природний світ, що характеризується щирістю, відкритістю, красою, а з іншого – соціально-побутовий світ із його суєтністю та дріб'язковістю, байдужістю до всього творчо-прекрасного. На початку твору, у пролозі драми, світ показаний у своїй першопочатковій природності, незайманій красі та божественності. Леся Українка надзвичайно тонко відтворює цю першооснову буття, пластично, образно демонструє невидиму, духовну сутність світу, його гармонійну цілісність і єдність, магічну силу й таємничість. Вона показує, що пульсуючим нервом буття первісно було й залишається духовне начало, утіленням якого виступає не лише Мавка, а й усі міфологічні істоти, образи основних природних стихій, що діють у цій частині драми.

Від моменту, коли на природній сцені з'являється людина (Дядько Лев і Лукаш у першій дії драми), починає дедалі більше заявляти про себе матеріальний, соціально-побутовий бік буття. Про окремі реалії цього світу свідчать репліки міфологічних істот, Русалки та Лісовика. Проте вже в другій дії, у міру того, як герої втягуються в полон щоденних «людських клопотів», матеріальний бік світу витісняє первинний його складник, що й породжує багатоплановий сюжетний конфлікт драми. Бачимо, як Мавка, будучи втіленням духовного начала, намагається боронити первинну «натуру»-природу (дерево, ниву, природний дар Лукаша). Проте її зусилля надто слабкі перед прагматично-матеріальними намірами матері Лукаша й Килини. За таких умов змінюється і сам світ: він постає в неприродному стані хаосу й руйнування (поява Того, що в скалі сидить, перетворення Лукаша на вовкулаку, стан забуття Мавки). Проте в кінцевому епізоді драми Леся Українка демонструє неминучість перемоги духовного начала у світі. Завдяки жертві Мавки й особистим пошукам Лукаша світ знову стає одухотвореним, наділеним душею. Така квінтесенція драми, яка підтверджує сквородинівську філософію домінування духовної «натури» буття над її матеріальним складником.

Ще складніше виявляється у творі Лесі Українки вчення Сквороди про двоїсту природу самої людини. Лукаш від самого початку

наділений високою, творчою натурою. У першій дії він уособлює людське музикальне божественне начало. Як і Мавка, він є самою первинною природою, внутрішньо цілісною й гармонійною. Цей природний духовний складник парубка дає йому здатність бачити Мавку, відчувати зміни її настрою, породжує найвище втілення світової гармонії – почуття кохання. У творі це виявляється в музикально-поетичній мові Лукаша (спочатку мовою сопілки, а далі – і самого героя).

Проте вже в наступній дії, занурившись в обивательське селянське середовище з його турботами про «хліб насущний», Лукаш перероджується. Він не докладає зусиль, щоб утримати в собі ту духовну енергію, яку дала йому весняна природа й Мавка. Духовне та деструктивне начала в ньому вступають у протидію. Занедбавши свій духовний храм, парубок стає в опозицію до власної божественної суті. Щоб збагнути свою істинну високу, творчу людську природу, йому доведеться зробити крок назад у людському розвитку – зрадити Мавку, втратити людське єство, стати вовкулакою, позбутися самої здатності творити. Лише пройшовши такі випробування, він починає розуміти ницість зради і велич кохання.

Продовженням учення Сковороди про дві «натюри» є його теорія про три світи. Мислитель уявляв світ як *«прекрасний храм премудрого Бога»*, який складається із трьох світів. Перший – макрокосмос, або Всесвіт; це загальний світ Бога, що включає в себе *«незчисленні світи»*, де *«живе усе породжене»*. Другий світ – мікрокосмос, або людина. І третій – світ символів, або Біблія [6, с. 142].

Первинність Всесвіту (світу природи), його самодостатність, подібно до космогонічних міфів, де героєм є сам світ або його стихії, підкреслює й Леся Українка. У пролозі до драми-феєрії глибинним центром цього Всесвіту, його символом виступає *«старезний густий предковичний ліс»*, незаймана природа, невід'ємною частиною і душею якої є всі міфічні поетичні персонажі (Той, що греблі рве, Русалка, Водяник і, звичайно, Мавка). І ось у цей природний всесвіт вливається людина (Лукаш) зі своїм мікросвітом. Він привносить у природу божественне творче начало (гру на сопілці), під впливом якої оживає й оновлюється світ навколо нього: на голос Лукашевої сопілки *«відкликається зозуля, потім соловейко, розцвітає яріше дика рожка, біліє цвіт калини, глор соромливо рожевіє, навіть чорна безлиста тернина появляє ніжні квіти»* [7, с. 219].

«Мелодія всесвітня і людська мелодія тут зливаються, звучать в унісон. Це світ первісної цілісності, де людина не виокремлюється з природи, а є самою природою, нерозірваною внутрішньо, цілісною і гармонійною» [2, с. 151]. Гра Лукаша пробуджує від сну Мавку (природу), відкриває в ній душу та здатність до вияву найвищих почуттів. Говорячи словами М. Бердяєва, «людський творящий дух та духовність здатні перетворити й просвітлити природний та історичний світ, внести в нього свободу й смисл» [1, с. 152].

Проте саме людина здатна завдати макрокосмосу (природі) мук і страждань. У другій дії, коли Лукаш потрапляє під вплив матері, а далі й Килини, від цих його перетворень страждає і природа, тобто Мавка. Втрата людиною (Лукашем) своєї первинної духовної суті, що призвело до його переродження у вовкулаку, змусила й природу (Мавку) відкрити нове бачення себе, світу й людини: «...Я збагнула, що забуття не суджено мені» [7, с. 272]. Подарувавши Лукашеві шанс для відновлення його духовної, божественної натури, Мавка тим самим оновлюється сама. «... ти душу дав мені, як гострий ніж дає вербовій тихій гілці голос» [7, с. 292], – каже вона. Через піднесення людського творчого начала розкривається така ж піднесена духовна сутність світу. У такий спосіб творчо реалізується зв'язок мікрокосмосу з макрокосмосом і навпаки.

У центрі філософії Сковороди перебуває людина. Її він уважав найвищим і найпрекраснішим творінням Бога, найбільшою цінністю земного світу: «Людина є всієї Біблії і кінець, і центр, і гавань» [5, с. 374]. Сковорода наголошував, що людина народжена для щастя й повинна бути щасливою: «...немає солодшого для людини і немає потрібнішого, як щастя, немає і легшого за це» [5, с. 140]. Кожна людина хоче бути щасливою, шукає таких способів та засобів життя, які б привели її до щастя, але найчастіше не знаходить їх або не знає, як цього досягнути. Тому вся філософія мислителя спрямована на те, щоб навчити людину найбільшій премудрості – шляхів досягнення щастя.

Щастя, на думку Сковороди, – у наближенні, доростанні людини до Бога, ставанні Боголюдиною. Людина створена за образом і подобою Бога (Буття, 1: 26–27). При цьому є два ступені людського розвитку, становлення – тілесний і духовний. Доки людина залишається суто тілесною – доти вона поневолена й нещасна, раб своїх інстинктів, страхів, земного зла. Тільки стаючи духовною, істинною (такою,

що пізнала себе, виявила в собі справжню, богоподібну) людина здобуває свободу й щастя. Тому досягти щастя – означає досягти душевного миру: *«Щастя наше є мир душевний»* [5, с. 363]. Щастя знаменує *«друге народження»* людини, яке є логічним результатом, реалізацією нею сенсу власного життя.

Розповідаючи історію Лукаша й Мавки, Леся Українка тримає на пульсі уваги насамперед проблему особистісного становлення Людини, можливості досягнення нею щастя через розвиток духовно-творчого начала. Сюжет драми треба розуміти як вияв можливих шляхів розвитку людини, її перетворень під впливом тих чи інших чинників.

М. Бердяєв наголошує: *«Людина повинна постійно здійснювати творчий акт щодо самої себе. У цьому творчому акті відбувається самосотворення особистості. Це постійна боротьба зі значною кількістю хибних “я” в людині»* [1, с. 54].

Леся Українка на прикладі головного героя розкриває перед читачем складні перипетії становлення людської особистості. Як зауважила Л. Дорошко, *«Лукаш на початку твору виступає в своїй безпосередній природності, таким, яким склався незалежно від своєї волі. Він не знає внутрішніх пошуків свободи, його воля подібна до стихії, він не здатен осягнути свою божественну суть... Але перед будь-якою людиною відкрита можливість стати вище своєї природної суті»* [2, с. 153]. У здатності зробити такий крок полягає вищий прояв особистісного начала. Для цього людина повинна зробити вибір.

У ситуацію вибору ставить свого героя і Леся Українка у другій дії драми. Щоправда, Лукаш недовго перебуває в протидії між своїм власним «я» і світом зовнішніх спокус. Він несміливо намагається боронити Мавку перед матір'ю, виправдовується за свою поведінку (*«Та бачиш... мати все гризуть за тебе!..»* [7, с. 248]), а далі займає позицію матері, наголошуючи на тому, що Мавка іншого роду й нездатна збагнути *«людські клопоти»* [7, с. 249]. Зрештою Лукаш виявляє зневагу до свого найвищого природного дару – пісні (*«Пісні! То ще наука невелика!»* [7, с. 249]), після чого тричі відрікається від своєї неземної любові до Мавки:

1-ша сцена: Лукаш: *«То й добре, / Коли ніхто не завинив нікому. / Ти се сама сказала – пам'ятай»* [7, с. 252].

2-га сцена: Мавка: *«Я пасток на тебе / не наставляла. Ти прийшов по волі»*. Лукаш: *«По волі ж і піду, як тільки схочу, / Ніхто нічим мене тут не прив'яже!»* [7, с. 259].

3-я сцена: Лукаш: *«Яка страшна! Чого ти з мене хочеш?»* [7, с. 270].

У кінці другої дії Лукаш остаточно робить моральний вибір – засилає сватів до Килини, перекривши тим самим шлях до пізнання й розвитку істинного себе. Така моральна зрада самому собі й Мавці веде до втрати спокою та рівноваги. Усі інші дії драми – це пошуки Лукашем утраченої гармонії, власного «я» через неймовірні випробування й нелюдські страждання. Леся Українка не показує всіх деталей конфлікту Лукаша із самим собою та народження в ньому нової свідомості. Ми бачимо лише крайні точки невидимого шляху внутрішніх пошуків і перетворень: від дикого вовкулаки – до просвітленої людини, яка бачить те, чого інші не бачать.

Г. Сковорода розглядає як одну з неодмінних і основних умов на шляху людини до щастя пізнання самої себе, власної сутності: *«Щастя твоє всередині тебе, тут центр його закопаний: пізнавши себе, все пізнаєш, не пізнаєш себе, у пільмі ходитимеш і лякатимешся страху, де його й не було. Пізнати себе повно, пізнатися й задружити з собою – це є невід’ємний мир, істинне щастя і мудрість»* [5, с. 374]; *«Щастя твоє, і мир твій, і рай твій, і Бог твій усередині тебе є»* [5, с. 422]; *«Щастя наше всередині нас... Нехай ніхто не сподівається щастя ні від високих наук, ні від шановних посад, ні від багатства... Немає його ніде. Воно залежить від серця, серце – від миру, мир – від звання, звання – від Бога»* [5, с. 441].

Людина не зможе пізнати себе, істину і сенс свого існування, якщо не замислиться над змістом свого духовного «я», якщо не піднесе свою душу понад земні проблеми, стверджує Г. Сковорода. Отже, спрямовуючи людину до самопізнання, мислитель не тільки показує людину в дзеркалі самопізнання, а й активізує її внутрішнє життя, маючи на меті розкрити «властиву», «справжню» людину.

Ці важливі складники сквородинівського вчення знаходять своє рідне художнє втілення в «Лісовій пісні» Лесі Українки. Головний герой драми-феєрії, відкривши в час весняного пробудження природи власну душу в усій її божественній красі, природній цілісності, не може усвідомити цього дару, пізнати, розгледіти його, не здатен відстояти свою особистість перед натиском прагматично-раціонального світу. «Глибини прихованої сутності Лукаша, про які Мавка відразу здогадалась через його очі (“очі непрозорі”), темний бік людської природи починає переважати... Прагматично-раціональне освоєння простору навколо себе і в собі стає для нього основним» [3, с. 154–155].

Пізнання самого себе дається Лукашеві дорогою ціною – ціною зречення власного духовно-творчого начала й ціною втрати Мавки. На цьому шляху він губить свою долю-щастя та гірко кається.

Г. Сковорода пише, що, лише пізнавши себе, людина здатна побачити те, *«чого порожнє око... бачити не може»* [5, с. 158]. У контексті таких міркувань вислів Лукаша *«Тепер я мудрий став...»* [7, с. 288] треба розуміти як усвідомлення ним своєї істинної духовної суті, яка розкрилася йому через нелюдські страждання.

Г. Сковорода стверджує, що пізнавати себе і світ людина може тільки за допомогою серця. Пізнаючи себе, людина починає жити серцем. Цим символом мислитель позначає почуття, *«безодню»* людської душі (те, що згодом науковці назвуть позасвідомим): *«Голова всього в людині є серце людське. Воно то й є найтонша людина в людині, а все інше – околиця»* [5, с. 351]; *«...істинною людиною є серце в людині...»* [5, с. 169]. Пізнаючи себе за допомогою серця, людина відкриває, що першоосновою світу, рушієм життя є любов: *«Начало всього і смак є любов»* [6, с. 37]; *«Що є більш приємним, солодшим і цілющим за любов? Хіба всі дарунки, навіть ангельська мова, не ніщо без любови? Що дає основу? Любов. Що творить? Любов. Що зберігає? Любов, любов. Що дає насолоду? Любов, любов – початок, середина і кінець»* [6, с. 264–265].

Г. Сковорода переконує, що через самопізнання, любов людина може прийти до щастя. Пізнаючи в собі духовне начало, невпинно розвиваючи його за допомогою серця (любові), людина підіймається над буденністю та її клопотами й тим самим заспокоює свою душу миром і щастям. І навпаки, замкнувшись у колі зовнішнього, матеріального, вона втрачає істинну любов, належний їй спокій душі. Турботи, клопоти, тривоги людського матеріального життя виводять її душу на шлях постійних хвилювань, а в кінцевому рахунку – до нещастя [5, с. 297–307].

«Лісова пісня» Лесі Українки доводить справедливість цих теоретичних суджень філософа. Змальовуючи зародження почуттів Лукаша та Мавки, письменниця підкреслює, як на рівні людської душі, серця виникає найпрекрасніше, найніжніше людське почуття, що говорить мовою самого серця. Недаремно Мавка каже Лукашеві: *«Цить! Хай говорить серце... Невиразно воно говорить, як весняна нічка»* [7, с. 235]. У другій дії твору Леся Українка знову стверджує всепереможну силу

любові знаменитими словами Мавки: *«Ні! Я жива! Я буду вічно жити! Я в серці маю те, що не вмирає!»* [7, с. 269].

За Сковородою, справжнє щастя людини – у поверненні, наближенні до природи. У кінцевому епізоді драми-феєрії особисті пошуки Лукаша приводять його до злиття з природою: *«Я не піду. Я з лісу не піду. Я в лісі буду»* [7, с. 289]. Але якщо на початку твору це злиття стихійне, неусвідомлене, то в кінці його – вольове й осмислене.

У «Лісовій пісні» можна також убачати вияв однієї із концептуальних філософських ідей Г. Сковороди про *«сродність»*, тобто відповідність людини призначеній природою і Богом місії. Вона полягає в тому, щоб не втрачати свого єства, свого коріння, залишатися *«природним»* і в такий спосіб досягати істинного щастя. Щастя *«у серці і в душі твоїй»*, – пише Г. Сковорода, однак не завжди і будь-коли, а тоді, коли *«для серця твого єдине є на потребу»* [5, с. 141]. Ця сквородинівська ідея художньо втілюється в образі Мавки. За словами Лісовика, вона карається за те, що зрадила *«саму себе. Покинула високе верховіття і низько на дрібні стежки спустилась»* [7, с. 265]. Від природи вільна й незалежна, уподобилася до служниці та гіркою працею *«окрайчик щастя хтіла заробити і не змогла...»* [7, с. 265]. На думку Лісовика, справжнє щастя Мавки було в її природному стані – в злагоді із собою й навколишнім світом: *«Згадай, якою ти була в ту ніч, / коли твоє кохання розцвілося: / була ти наче лісова царівна / у зорянім вінку на темних косах, – / Тоді жадібно руки простягало / до тебе щастя і несло дари!»* [7, с. 265]. Утративши власну природність, гармонію, Мавка губить своє істинне єство, а тому позбавляється щастя.

Як бачимо, «Лісова пісня» Лесі Українки стала не просто виявом світогляду письменниці з її тугою за досконалою й цілісною людиною, а й своєрідним «голосом минулого», художнім утіленням тієї системи філософських поглядів на світ та людину, що формувалися століттями й відобразилися у філософії Григорія Сковороди. Проблеми співіснування матеріального й духовного, макросвіту (природи) і мікросвіту (людини), народження людської особистості через самопізнання, любов та відповідність природному єству, будучи осердям мислительної системи Г. Сковороди, знайшли концептуальне художнє вираження в одному з найгеніальніших творів української літератури.

Джерела та література

1. Бердяев Н. Экзистенциальная диалектика божественного и человеческого / Н. Бердяев // Мир философии : книга для чтения. В 2-х ч. Ч. 2. – М. : [б. и.], 1991. – С. 5–164.
2. Дорошко Л. Філософія життя у драмі-феєрії «Лісова пісня» Лесі Українки / Л. Дорошко // Леся Українка і сучасність : зб. наук. пр. Т. 2. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2005. – С. 148–158.
3. Дорошко Л. «Лісова пісня» Лесі Українки. Проявлення в слові музикальних ритмів життя / Л. Дорошко // Леся Українка і сучасність : зб. наук. пр. Т. 3. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2006. – С. 150–164.
4. Сковорода Г. Дослідження, розвідки, матеріали / Г. Сковорода. – К. : [б. в.], 1992. – 240 с.
5. Сковорода Г. Твори. У 2 т. Т. 1. Поезії. Байки. Трактати. Діалоги / Г. Сковорода ; пер. та прим. М. Кашуби, В. Шевчука ; передм. О. Мишанича. – К. : АТ «Обереги», 1994. – 528 с. – (Гарвардська бібліотека давнього українського письменства).
6. Сковорода Г. Твори. У 2 т. Т. 2. Трактати. Діалоги. Притчі. Переклади. Листи / Г. Сковорода ; пер. та прим. М. Кашуби, В. Шевчука. – К. : АТ «Обереги», 1994. – 480 с. – (Гарвардська бібліотека давнього українського письменства).
7. Українка Леся. Лісова пісня : драма-феєрія в 3-х діях / Леся Українка // Українка Леся. Зібрання творів. У 12 т. Т. 5. Драматичні твори. – К. : Наук. думка, 1976. – С. 201–298.

References

1. Berdyayev N. Ekzistencialnaya dialektika bozhestvennoho i chelovecheskoho [Berdyayev N. Berdyayev existential dialectic of the divine and the human]. In: Mir filosofii: Kniga dlya chteniya: V 2-h chastyach, Moskva, 1991, th. 2, pp. 5–164 (in Russian).
2. Doroshko L. Filosofiya zhittya u drami-feyerii “Lisova pisnya” Lesi Ukrainki [Doroshko L. philosophy of life in the drama extravaganza “Forest Song” Ukrainian Lesya]. In: Lesya Ukrainka i suchasnist’: zbirnik nauk. pr., t. 2, Lutck, 2005, pp. 148–158 (in Ukrainian).
3. Doroshko L. “Lisova pisnya” Lesi Ukrainki. Projavlennya v slovi muzikal’nih ritmiv zhittya [Doroshko L. “Forest Song” Lesya Ukrainian. The manifestation of the word musical rhythms of life]. In: Lesya Ukrainka i suchasnist’: zbirnik nauk. pr., t. 3, Lutck, 2006, pp. 150–164 (in Ukrainian).
4. Skovoroda Hrihorij: doslidzhennya, rozvidki, materiali: zbirnik nauk. pr. [Skovoroda Gregory: research, exploration, materials], Kyiv, 1992, 240 p. (in Ukrainian).
5. Skovoroda Hrihorij. Tвори v dvoh tomah. Tom 1: Poezii. Bajki. Traktati. Dialohi. [Skovoroda Gregory. Works in two volumes. Volume 1: Poetry. Fables. Treatises. Dialogues], Kyiv, 1994, 528 p. (in Ukrainian).
6. Skovoroda Hrihorij. Tтвори v dvoh tomah. Tom 2: Traktati. Dialohi. Pritchi. Perekladi. Listi [Skovoroda Gregory. Works in two volumes. Volume 2: Treatises. Dialogues. Proverbs. Translations. Sheets], Kyiv, 1994, 480 p. (in Ukrainian).

7. Ukrainka Lesya. Lisova pisnya. Drama-feyeriya v 3-h diyah [Ukrainian Lesya. Forest Song. Féerie in 3 acts]. In: Lesya Ukrainka. Zibrannya tvoriv: u 12-ti t., t. 5. Dramatichni tvori, Kyiv, 1976. – pp. 201–298 (in Ukrainian).

Семенюк Лариса. «Лесная песня» Леси Украинки в освещении философии Григория Сковороды. «Лесную песню» Леси Украинки впервые рассмотрено сквозь призму основных составляющих философской системы Г. Сковороды: учения о двух «натурах», учения о трех мирах и учения о счастье человека и путях его достижения. Раскрыты пути художественного воплощения этих мировоззренческих идей в творчестве Леси Украинки. Показано, как проблемы сосуществования материального и духовного, макромира (природы) и микромира (человека), рождение человеческой личности через самопознание, любовь и соответствие естественной сущности, будучи центральной составляющей мыслительной системы Г. Сковороды, нашли концептуальное художественное выражение в одном из самых гениальных произведений украинской литературы. Автор приходит к выводу, что «Лесная песня» Леси Украинки стала не просто проявлением мировоззрения писательницы с ее тоской по совершенном и целостном человеке, но и своеобразным «голосом прошлого», художественным воплощением той системы философских взглядов на мир и человека, которые формировались веками и отразились в философии Григория Сковороды.

Ключевые слова: философская система, учение, драма-феерия, бытие, мир, личность, макрокосмос, микрокосмос, познание, счастье.

Semeniuk Larysa. “Lisova Pisnia” by Lesia Ukrainka in the Light of Gregory Skovoroda Philosophy. “Lisova pisnia” by Lesia Ukrainka is considered through the light of the main components of Skovoroda’s philosophical system: the doctrine of the two “natures”, theory of the three worlds and the doctrine of human happiness and how to achieve it. The ways to implement these ideological ideas are revealed in art’s Lesia Ukrainka. It is shown how the problems of the coexistence of the material and the spiritual, the nature microworld and human micro world, the birth of the human personality through self-knowledge, love and conformity to natural being, as the core of Skovoroda’s mental system found its conceptual artistic expression in one of the most great works in the literature of Ukraine. The author concludes that “Lisova pisnia” by Lesia Ukrainka has become not just as an expression of writer’s ideology of her longing for perfect and incoherent man, but a kind of “the voice from the past”, artistic embodiment of that system of philosophical views on the world and man, formed for centuries and reflected in Gregory Skovoroda philosophy.

Key words: philosophy, the doctrine, fairy-scene, existence, world, personality, macrocosm, microcosm, knowledge, happiness.

Стаття надійшла до редакції 04.10.2016 р.